

Markku Roinila

Popkriitikki leijonankesytyksenä

”POPKRIITIKOT YRITTÄVÄT päästä äänten herroiksi ympäröimällä ne avuttomilla sanoillaan, luokittelemalla ja pisteyttämällä levyt, joita eivät voi ymmärtää. Heillä ei ole millä tunkeutua niihin. [...] Taiteen tärkein tunnus on, ettei sitä voi ottaa haltuunsa. Se hylkii ja halveksii ihmistä. [...] Popkriitikko on lisäksi tieteentekijän lähisukulainen: taksonomi, järjestäjä, poissulkija.”

Samaan tapaan kuin Antti Nylén tässä poppia taiteena, Joe Carducci puolustaa kirjassaan *Rock and Pop Narcotic* (2005) rockin esteettistä arvoa. Se ei ole otettavissa haltuun sosiologisilla tai sosiaalipsykologisilla välineillä. Ei rockmusiikkia voi ymmärtää skenen tai kaupungin tai pukumuodin tai tukkatyylin kautta. Rock luo omat konventionensa, sääntönsä. Se on ymmärrettävissä vain oman itsensä kautta. Nylén ja Carducci vastustavat populaarimusiikin tutkimuksessa yleistä yhteiskuntatieteellistä tutkimusotetta, jossa pyritään etsimään toimintatapoja, ympäristöjä, muoteja, ryhmittymiä.

Mutta Nylén ei ole ymmärtänyt yhtä tärkeää seikkaa. Popkriitikot myöntävät popin paon. Popkriitikki on avoin fenomenaalinen ensivaikutelma, kuulokuva jostakin, joka vähitellen selkeytyy kokonaisuudeksi. Lähtökohta ainakin hyvässä kritiikissä on itse musiikissa, sen kuulemisessa. Totta kai aina on ollut ja tulee olemaan

kriitikoita, jotka arvioivat levyn kannen, puheiden tai odotuksien mukaan, ja ehkä voidaan väittää, että tällaisia kriitikoita on paljon, liian paljon.

Hyvässä popkriitikissä musiikki tulee ensin. Sitä avataan lukijoille erilaisin keinoin. Vertaillaan aiempaan tuotantoon, sijoitetaan tunnettuun genreen tai kuvaillaan ulkomusiikillisesti. Useimmat lukijat haluavat tätä (samoin kuin minusta tarpeetonta levyjen pisteytystä). Jos popkriitikki kuvailisi vain itse musiikkia musiikillisin termein, suurin osa lukijoista jättäisi sen kesken.

Mikäli levy on kiinnostava, ja kriitikolla on halua ja kykyä tunkeutua siihen edes hiukan, laadun pitäisi myös näkyä itse tekstissä. Jos levyllä on jotakin omaperäistä annettavaa, sitä ei ole helppo pelkistää fraasien labyrinttiin muuten kuin pahantahtoisesti tai laiskuutuaan. En kuitenkaan halua kaunistella sitä tosiseikkaa, että popkriitikki on vaikeaa. Monet ovat kutsutut, mutta harvat valitut.

Nylén ja Carducci ovat kuitenkin oikeassa siinä, että rock-kriitikko on tavallaan linneläinen systematisoija. Hän sijoittaa levyn rock-musiikin kaanoniin, arvottaa sen, pudottaa sen sopivaan lokeroon ja antaa sille leiman. Ja hän tietää sen.

Harva popkriitikko uskoo vanginneensa ilmiön kritiikillään lopullisesti. Popkriitikki kirjoitetaan tuoreeltaan,

muutama päivä levyn ensikuuntelun jälkeen. Sitä ei märehditä kuukausikaupalla kirjoituskammiossa kuten esseistille tai fanzin suosiokkiartisteistaan hehkuttaville on mahdollista. Keskiverto popkriitikki on pikavaikutelma, hipaisu, tuntuma ja siinä on sen hienous. Pidemmälle päästään vasta ajan mittaan. Parhaimmillaan popkriitikki voi silti olla ensimmäisten kuuntelujen dokumentti: puhdas elämys ylöskirjattuna, ajatus vangittuna, munas-kuissa koetun järistyksen hurmioitunut vuodatus.

Tämä ei suinkaan sulje pois sitä mahdollisuutta, että samasta levystä kirjoitetaan kaksi, kolme, kolmekymmentäviisi kertaa. Kuten historiasta, voisi sanoa, että tiettyistä kaanonlevyistä jokainen sukupolvi tai jopa saman kriitikon eri vuosikymmenten minä kirjoittaa oman popkriitikkinsä. Eikä tässä haittaa, jos kriitikolla on kokemusta, niin pop- kuin elämäkokemustakin.

Kriitikko ei ole nyleneiläinen perhostenkeräilijä, joka vangitsee, tappaa, kategorisoi, määrittelee ja asettaa esille. Popkriitikko on lintujen tarkkailija, joka havainnoi, katselee matkan päästä, kuvailee ja säilöo vaikutelmiaan.

Herää kysymys, milloin popkriitikon on siirryttävä eläkkeelle. Hyvä kysymys, jota omalla kohdallani mietin usein, 20. kriitikkovuoteni. Kun katsoo ulkomaisten setälehtien *Mojon* ja *Uncutin* kriitikoita, keski-ikä alkaa hyvinkin kivuta todellisen keski-ian puolelle. Haluaako kukaan lukea 70-vuotiaan kriitikon mielipidettä tuoreen bändin debyyttilevystä?

Myös nuori, valpas ja virkeä popkriitikko tulee vääjäämättä jossakin vaiheessa menettämään terävimmän teränsä, turtumaan loputtomien keskinkertaisten levyjen tulvaan, turvautumaan vanhoihin asenteisiin ja näkemyksiin siitä, mikä on lopulta todella tärkeää. Jon Landau kuvaa (sit. Carducci) prosessia osuvasti:

”Kun kriitikko kirjoittaa ensimmäisiä kritiikkejään, hän tekee sen rakkaudenaktina [...] vuotta myöhemmin kriitikko käyttää yhä samoja sanoja, mutta inspiraatio ja innostus, joka teki ”ekakerrasta” merkityksellisen on mennyt. [...] Kaksi vuotta myöhemmin hän on oppinut kuulostamaan kriitikolta kritisoi-matta varsinaisesti lainkaan, tekemättä sitä ajattelutyötä, jota kriitikon on tehtävä. [...] vuodet kuluvat, ja hän oppii tulemaan toimeen tämän tilanteen kanssa. [...] hän ei enää edes kuvittele olevansa kriitikko, hän on nyt arvostelija, kulutusneuvoja.”

Tuskin kukaan voi välttyä moiselta. Siksi popkriitikkejä lukiessa ei ole haitaksi, että on lukenut saman kriitikon kirjoituksia jo pidempään. Kun kriitikon tuntee, tuntee hänen tapansa ja rappaantumisvaiheensa. Osaa lukea kriitikin.

Kirjallisuus

Joe Carducci, *Rock and Pop Narcotic* (1990). 3. p. Redoubt, Centennial 2005.

Antti Nylén, *Vihan ja katkeruuden esseet*. Savukeidas, Turku 2007.

filosofiat popissa i

- 1 Orange Sky, ”Trials and Tribulations” (2006) (*what you see is just an illusion/ trapped in a more reason than a confusion/ your philosophy, just a fusion/ of your illusion*)
- 2 Nasum, ”My Philosophy” (1997) (*disconcerting the downsides, emphasizing on the positive/ characterizes my philosophy/ [...] shaping a guideline, free to follow/ sharing the thought of my philosophy*)
- 3 This Is Ivy League, ”Summer Chill” (2008) (*in a year of two we think you'll understand/ that your philosophy was built to fall apart/ to make anew and start from scratch/ you never know, this one might last/ no, you can't lose now*)
- 4 Posthumous Blasphemer, ”Jester Jesus” (2004) (*that is your philosophy/ you took the sins with your own death*)
- 5 Annah Zaman, ”Conscience Lost” (*and the atrocity of your philosophy/ it seems, was the deference to the hypocrisy/ that enveloped you*)
- 6 Freak Kitchen, ”I Refuse” (2000) (*I don't believe in your philosophy/ materialistic rivalry*)
- 7 Bryan Ferry, ”In Your Mind” (1974) (*sway me, trade me/ your philosophy/ first you're sowing/ then you're growing/ then you reap, until you sleep*)
- 8 Chris Isaak, ”Please” (1998) (*I keep listening, very quietly/ you're discussing your philosophy/ there's a long list of what's wrong with me*)
- 9 Abandoned Pools, ”Never” (2001) (*well your mind is there but your heart is out to lunch/ and it's all because your philosophy's just a hunch*)
- 10 RBD, ”My Philosophy” (2006) (*you're my philosophy/ my beliefs, me everything/ you are my philosophy/ and I'm gonna get you, you know what I mean*)

lista 2

filosofiat popissa ii

- 1 Frameless Scar, ”My Philosophy” (*my dark philosophy/ keeps me on my knees/ I got ten ton depression/ running inside me/ me dark philosophy/ kills when I feel free*)
- 2 10cc, ”Reds in My Bed” (1976) (*I don't like your philosophy/ I don't like your philosophy*)
- 3 Amel Larriex, ”I N I” (2000) (*I do not prescribe to their philosophy/ I don't think my God wants them judging me*)
- 4 Cunnie Williams, ”My Philosophy” (2002) (*my philosophy, my reality/ my philosophy, my reality*)
- 5 Phish, ”Trials and Tribulations” (1994) (*but easy come, easy go/ was her philosophy*)
- 6 Greg Prestopino, ”Good Looker” (1998) (*you can lean on your religion, your philosophy/ you can run to your mama but I think she'll agree/ you ain't never gonna find/ never gonna find/ never gonna find/ another good looker like me*)
- 7 Nick Granato, ”Upside Down” (2003) (*time to change your philosophy/ accept the good with the tragedy*)
- 8 Golden Earring, ”Con Man” (1976) (*I feel sympathy for his philosophy/ if you're clever, you can beat them all*)
- 9 Abyssinians, ”Jah Marley” (1999) (*we won't forget your philosophy*)
- 10 Squad Five-O, ”Renegade” (2000) (*they want to mess with me/ 'cause I'm a problem in their philosophy/ but if they want me/ they better make it quick/ 'cause when the night falls/ I'm in my element*)

lista 3